

Силабус освітнього компонента
Програма навчальної дисципліни

**ФІЛОСОФСЬКО-
АНТРОПОЛОГІЧНИЙ ДИСКУРС
СУЧАСНОСТІ**

Шифр та назва спеціальності

В10 – філософія

Освітня програма

Філософія

Рівень освіти

Третій (доктор філософії)

Семестр

2

Інститут

ННІ Соціально-гуманітарних технологій

Кафедра

Філософії (307)

Тип дисципліни

Обов'язкова

Професійна підготовка

Мова викладання

Українська

Викладачі, розробники

Городиська Ольга Миколаївна

olha.horodyska@khpi.edu.ua

Кандидат філософських наук, доцент, завідувачка кафедри філософії НТУ «ХПІ».

Досвід роботи – 24 роки. Автор понад 80 наукових, науково-популярних та навчально-методичних праць. Провідний лектор з дисциплін: «Основи гуманітарно-філософських знань у професійній діяльності» (українською/англійською мовами), «Базові концепції в історії філософської думки», «Філософія» (українською/англійською мовами).

[Детальніше про викладача на сайті кафедри](#)

Загальна інформація

Анотація

Дисципліна є базовою для спеціаліста з філософії, передбачає поглиблення знань про основні закономірності, методи та підходи у постановці та вирішенні проблеми людини у системах філософського, гуманітарного, природничого та технічного типів знання, засвоєння знань про фундаментальні форми та основні константи людського буття, а також вивчення антропологічних вимірів інформаційного суспільства, сучасних форм комунікації, питань функціонування медіа та взаємодії людини із технікою.

Мета та цілі дисципліни

Формування у аспірантів поглиблених професійних компетенцій та теоретичних знань при вивченні усіх проявів феномену людини та людського у сучасному світі, про сучасні антропологічні концепції, а також про різноманітні уявлення щодо людини протягом людської історії як бази теперішніх філософсько-антропологічних пошуків.

Формат занять

Лекції, практичні заняття, індивідуальні завдання, консультації. Підсумковий контроль – іспит.

Компетентності

ЗК1. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК2. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК5. Здатність розв'язувати комплексні проблеми філософії на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності.

СК1. Здатність виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у філософії та дотичних до неї міждисциплінарних напрямках і можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях з філософії та суміжних галузей.

СК3. Здатність застосовувати методи філософського і міждисциплінарного дослідження, виявляти їх евристичні можливості та межі, використовувати релевантний дослідницький інструментарій.

СК5. Здатність аналізувати, систематизувати та узагальнювати результати міждисциплінарних наукових досліджень у сфері філософії, оцінювати сучасний стан і тенденції розвитку філософії.

СК6. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми дослідницького характеру в сфері філософії, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних досліджень.

Результати навчання

РН1. Мати передові концептуальні та методологічні знання з філософії і на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень на рівні світових досягнень з філософії, отримання нових знань та здійснення інновацій.

РН3. Ефективно застосовувати у фаховій діяльності знання основних положень теоретичної і практичної філософії, історії світової та вітчизняної філософської думки, а також основних напрямів та провідних тенденцій у сучасній світовій філософії.

РН4. Формулювати і перевіряти гіпотези; використовувати для обґрунтування висновків належні докази, зокрема, результати теоретичного аналізу, прикладних досліджень, наявні літературні дані; аналізувати досліджувану проблему з урахуванням широкого інтелектуального та соціокультурного контекстів.

РН5. Планувати і виконувати теоретичні дослідження з філософії та дотичних міждисциплінарних напрямів з використанням сучасного інструментарію, критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми.

РН6. Глибоко розуміти загальні принципи та методи філософських наук, а також методологію наукових досліджень, застосувати їх у власних дослідженнях у сфері філософії та у викладацькій практиці.

РН8. Розробляти та реалізовувати наукові та інноваційні проекти, які дають можливість створити нове цілісне знання та професійну практику і розв'язувати значущі наукові проблеми філософії з врахуванням соціальних, економічних, екологічних та правових аспектів.

Обсяг дисципліни

Загальний обсяг дисципліни 90 год.: лекції – 20 год., практичні заняття – 10 год., самостійна робота – 60 год.

Передумови вивчення дисципліни (пререквізити)

Для успішного проходження курсу необхідно мати знання та практичні навички з наступних дисциплін: «Онтологічні та гносеологічні концепції у сучасній філософії».

Особливості дисципліни, методи та технології навчання

Лекції з презентаціями, дискусії, практичні заняття (семінари, практикуми), виконання індивідуальної роботи (стаття, реферат, есе, тези та участь у конференціях та спеціалізованих семінарах, робота з оригінальними роботами з філософії тощо).

Програма навчальної дисципліни

Навчальні заняття

Лекції

Теми лекцій	Кількість годин
Тема 1. Філософська антропологія, її предмет та місце у структурі філософії. Перші уявлення про людину у давній та середньовічній культурах. Філософська антропологія, її специфіка та предмет. Структура філософської антропології та її місце у системі філософії. Унікальність та проблематичність людини. Особливості уявлень про людину в межах міфологічного світогляду. Космогонічні, антропогонічні та есхатологічні міфи. Проблема людини у давньосхідних традиціях. Поява антропологічної проблематики в античній культурі. Основні стратегії розуміння феномену людини в античній філософії. Етичні погляди у античній філософії. Нове розуміння людини у християнській традиції. Біблійний образ людини. Теоцентризм християнської антропології. Проблема боговтілення та спокутування. Антропологічні питання у патристиці та схоластиці. Людина як єдність душі, тіла та духу. Проблема свободи волі у християнській традиції. Людина у середньовічному містицизмі	2
Тема 2. Трансформації антропологічної проблематики від доби Відродження до «антропологічного повороту» XX століття. Трансформація антропологічних поглядів у період Реформації та Відродження. Гуманістичні погляди південного та північного Ренесансу. «Про достоїнство людини» Піко делла Мірандоли. Вплив наукової революції на розвиток антропологічної думки. Дуалістична антропологія Р.Декарта. Б. Паскаль: людина як «мислячий очерет». Антропологічні уявлення мислителів епохи Просвітництва. «Людина-машина» французьких філософів-матеріалістів. Антропологія І.Канта як новий поштовх для розвитку проблеми людини. Антропологія у німецькому ідеалізмі. Рух від теології до антропології у філософії Л.Феєрбаха. Антропологічне тлумачення релігії. Соціально-історична природа людини за К.Марксом. Антропологічна філософія С. К'єркегора, людина як вихідна точка мислення. Дослідження форм людського існування, поняття «екзистенції». Філософія людини в роботах Ф. Ніцше. Уявлення про пластичність людської природи, про надлюдину та переоцінку цінностей як про злам класичної антропології. Вплив ідей Ніцше на антропологічну думку XX століття. Психоеаналіз як новий філософський погляд на людину.	2
Тема 3. Філософська антропологія XX століття. Німецька школа антропології. «Антропологічний поворот» у філософії XX століття, його соціокультурні та історичні передумови. Вплив «філософії життя», феноменології, екзистенціалізму, психоаналізу та відкриттів у сфері науки на формування нового уявлення про людину. М.Шелер: «Положення людини у космосі». Основні філософсько-антропологічні концепти: відкритість світу, ексцентричність, «дефектність» людини. Еволюція ідей Шелера. Продовження та інтерпретація антропології Шелера. Г.Плеснер: «Ступені органічного та людини». Проблема взаємодії організму та середовища існування. Біоантропологічні ідеї А.Гелена. Людина як неспеціалізована істота. Плюралістична етика Гелена.	2

Тема 4. Культурна, релігійна та комунікативна антропологія ХХ ст.

2

Культура як «середовище» існування людини. Вчення про «стиль життя» Е. Ротгакера, його теорія про людину як творця та носія культури. Критика М. Ландманом «генетичної спорідненості» людини із твариною. Антропологічні ідеї релігійної філософії ХХ ст. Філософія людини у концепції П. Тейяра де Шардена. Людина у філософії неомізму Ж. Марітена. Релігійний персоналізм Е. Мун'є. Комунікативна антропологічна концепція М. Бубера. «Я», «Ти» та «Воно» як основні типи відношення людини до світу. Зустріч як основа людського існування. Соціальні ідеї Бубера. Проблема «Іншого» у філософії Е. Левінаса. Поняття відповідальності.

Тема 5. Концепції людини в умовах «антропологічної кризи» та кризи культури. Людина у ситуації постмодерну.

4

Біологізаторська модель людини. Сучасна соціобіологія про генетичні основи розвитку особистості та культури (Е. Уілсон, Ч. Ламсден, М. Р'юз, Д. Фридмен). Екзистенційна модель людини. Екзистенційна онтологія М. Гайдеггера. Людина як свобода у філософії французького екзистенціалізму (Ж.-П. Сартр, А. Камю). Раціоналістична модель людини. Концепція людини як «розумної тварини». Раціонально-логічні основи природи та мислення в логічному позитивізмі (Г. Фреге, Б. Расел, Л. Вітгенштейн). Людський розум та штучний інтелект у постаналітичній традиції (Х. Патнем, Д. Денет). Структуралістська антропологія: людина в дискурсах культури та влади (К. Леві-Строс, Ж. Лакан, М. Фуко). Множинність інтелектуальних моделей людини у Фуко, пошук ідентичності. Проблема «смерті людини». Критика людської суб'єктивності та феномен «смерті автора» у постструктуралізмі та постмодернізмі (Р. Барт, Ж. Деріда, Ж. Делез, Ж. Бодрійяр). Сингулярність емпіричного суб'єкта Делеза. Життя як відстоювання іманентності. Проблема трансгуманізму та «постлюдини» у сучасній філософії та культурі. Проблеми сучасної біоетики.

Тема 6. Проблема антропогенезу у філософії та науці.

2

Основні концепції походження людини. Традиційний креаціонізм. «Християнський еволюціонізм» Тейяра де Шардена. «Антропний принцип» як аргумент сучасного креаціонізму. Концепції позаземного походження людини. Еволюційна теорія про біологічні основи антропосоціогенезу. Поняття «гомінідної триади». Проблема «проміжної ланки» у палеоантропології. Трудова концепція. Труд як специфічний фактор соціалізації та адаптації (Ф. Енгельс, А. Гелен). Відмінності трудової діяльності людини від трудової поведінки тварин. Культурогенез як антропосоціогенез. Моделі культурогенезу: ігрова (Й. Гьойзинга), психоаналітична (З. Фройд, К.Г. Юнг), семіотична (К. Леві-Строс, Ж. Деріда).

Тема 7. Екзистенційний та тілесний виміри людського буття.

2

Проблема життя та смерті у філософії та культурі. Смерть як онтологічна межа. Інтерпретація феномену смерті у різних культурних та філософських традиціях. Ф. Арьєс: «Людина перед обличчям смерті». Сенс життя як інтегральна характеристика людського буття. Сенс життя та поняття абсурду у екзистенціалізмі. Екзистенційний підхід до проблеми сенсу і сутності буття людини в умовах науково-технічного удосконалення умов існування. Питання безсмертя. Проблема свободи у культурі та філософії. Людина як свобода (Ж.-П. Сартр). Питання про співвідношення свободи та відповідальності. Концепція свободи Е. Фромма. Біологічний бік феномену людини як передумова людської екзистенції. Прояви людської тілесності (страх, сором, агресія, сміх, плач). Різновиди любові в Античності. Ерос та любов. Абсолютизація любові у період Середньовіччя. Метафізика статі в історії культури. Поява дискурсу сексуальності в епоху Просвітництва. Тема транссексуальності у сучасній філософії та культурі.

Тема 8. Соціальний вимір людського буття. Антропологія техніки.

Соціалізація людини як один із провідних факторів становлення людського. Основні інститути соціалізації (сім'я, освіта, традиції, засоби масової інформації). Особливості сучасного соціокультурного середовища як фактора соціалізації. Індустрія ЗМІ та комп'ютерних технологій. Освіта як соціальний інститут та суб'єкт-субектні відносини. Основні стратегії освіти у розвитку культури. Енциклопедичний ідеал Просвітництва. Особливості сучасного стану загальноосвітнього простору. Спілкування як основа комунікативної культури. Проблематизація спілкування та діалога у сучасній філософії. Проблема інтерсуб'єктивності та механізми самоідентифікації особистості. «Людина маси» та проблема самотності. Г.М. Маклюен про історичні типи комунікації. Діяльність як одна з ключових особливостей людини. Типи діяльності. Маркс про працю як родову сутність людини. Засоби праці як продовження людської тілесності. Техніка як антропологічна проблема. Техніка та технічний прогрес у філософії (О. Шпенглер, Л. Мамфорд, Д. Ясперс, М. Гайдеггер, Г. Маркузе, Е. Блох). Проблема взаємодії природи та техніки. Людина в умовах технічної цивілізації (Х. Шельські, А. Гелен, Ю. Габермас). Техніка в умовах глобалізації.

Загальна кількість годин

20

Практичні заняття

Теми практичних/семінарських занять

Кількість
годин

Вагові
коефіцієнти *a*

Тема 1. Філософська антропологія, її предмет та особливості. Трансформація уявлень про людину в історії філософії та культури від давнини до «антропологічного повороту» XX століття.

2

0,2

Предмет філософської антропології. Унікальність та проблематичність людини. Категорії та особливості філософської антропології. Зародження філософсько-антропологічної проблематики у давніх культурах. Особливості уявлень про людину в античній філософії та культурі. Середньовічний образ людини: єдність душі, тіла та духу. Трансформація уявлень про людину в епоху Відродження, гуманістичні ідеї. Вплив пантеїстичної та нової наукової думки на уявлення про людину. Антропологічні ідеї Нового часу. Людина у філософії німецької класики. Соціально-історична природа людини за К. Марксом. Філософія К'єркегора про людину та екзистенцію. Образ людини у філософії Ф.Ніцше, концепція «надлюдини». Психологічний та трансформаційний аспекти уявлень про людину у філософії та культурі.

Тема 2. Філософсько-антропологічні ідеї XX століття.

2

0,2

«Антропологічний поворот» XX століття: передумови та вихідні ідеї. Еволюція ідей М. Шелера. Проблема взаємодії людини і середовища у філософії Х. Плеснера. Біоантропологічні ідеї А. Гелена. Культурно-антропологічні ідеї Е. Ротгакера та М. Ландмана. Релігійно-філософські уявлення про людину: Хенгстенберг Г.Е., Е. Мун'є, Ж. Марітен, П. Тейяр де Шарден.

Тема 3. Концепції людини в умовах «антропологічної кризи» та кризи культури. Людина у ситуації постмодерну. Біологізаторська модель людини. Екзистенційна модель людини у філософії та культурі. Раціоналістична модель людини. Людський розум та проблема штучного інтелекту. Соціологізаторська модель людини. Проблема відчуження та футурологічні ідеали у концепціях постмарксизму (М. Горькаймер, Т. Адорно, Г. Маркузе, Ю. Габермас). Проблема людини у постмарксизмі. Структуралістська антропологія. Концепція «смерті людини». Людина у постструктуралізмі та постмодерні. Проблеми трансгуманізму та біоетики.	2	0,2
Тема 4. Проблема антропогенезу у філософії та науці. Біологічний та екзистенційний виміри людини. Основні концепції походження людини. Традиційний креаціонізм та «християнський еволюціонізм» Тейяра де Шардена. Концепції позаземного походження людини. Еволюційна концепція як основа сучасного уявлення про антропосоціогенез. Трудова концепція антропосоціогенезу. Специфіка трудової діяльності людини. Концепції культурогенезу як антропосоціогенезу: ігрова, психоаналітична, семіотична. Людська тілесність, її основні прояви. Любов та сексуальність у філософії та культурі: історія та сучасність. Проблема життя та смерті у філософії та культури. Сенс життя як інтегральна характеристика людського буття. Проблема свободи в культурі та філософії..	2	0,2
Тема 5. Соціальний вимір людини. Людина і техніка. Соціалізація як фактор формування людського. Основні інститути соціалізації. Особливості сучасної соціокультурної ситуації та її вплив на процес соціалізації. Вплив ЗМІ та комп'ютерних технологій. Освіта як фактор соціалізації, основні історичні стратегії та її особливості на сучасному етапі. Проблематизація спілкування як основи людської комунікації. Інтерсуб'єктивність, віртуалізація людського «Я». Діяльність як сутнісна характеристика людини. Типи діяльності. Засоби праці як продовження людської тілесності. Антропологічний аспект техніки. Філософські концепції про техніку та технічний прогрес. Людина в умовах технічної цивілізації. Техніка та процес глобалізації.	2	0,2
Загальна кількість годин	10	1

Лабораторні заняття

Лабораторних робіт в рамках дисципліни не передбачено.

Самостійна робота

Курс передбачає підготовку до усних відповідей на проблемні питання, самостійне вивчення питань, які не викладаються під час лекцій, – це отримує поточне оцінювання. Також передбачено виконання індивідуальних робіт: стаття, реферат, есе, участь у конференціях та спеціалізованих семінарах (із написанням тез), робота з оригінальними роботами з філософії тощо. Ці роботи є письмовими і складаються відповідно до вимог.

Опрацювання теоретичного матеріалу

Теми для самостійного вивчення	Кількість годин
Тема 1. Особливості уявлень про людину в античній філософії та культурі	4
Тема 2. Вплив пантеїстичної та нової наукової думки на уявлення про людину.	2
Тема 3. Соціологізаторська модель людини. Проблема відчуження та футурологічні ідеали у концепціях постмарксизму (М. Горькаймер, Т.Адорно, Г. Маркузе, Ю. Габермас).	4
Тема 4. Людина у постструктуралізмі та постмодерні.	4
Тема 5. Моделі культурогенезу.	4
Тема 6. Прояви людської тілесності (страх, сором, агресія, сміх, плач).	4
Тема 7. Енциклопедичний ідеал Просвітництва. Народження школи.	4
Тема 8. «Людина маси» та проблема самотності.	4
Загальна кількість годин	30

Тематика індивідуальних завдань

Реферат включає: титульний лист, вступ, основну частину, висновок, список літератури. Предмет, тема, мета роботи повинні бути узгоджені. Предмет дослідження – це те, що знаходиться в межах об'єкта (предмет визначає тему дослідження). Мета дослідження визначає те, до чого прагне здобувач у своїх наукових дослідженнях, тобто кінцевий результат роботи (мета повинна корелювати з висновками, отриманими в рефераті). Структура роботи, назви розділів повинні відображати загальну тему реферату. Зміст реферату обмежується 2-3 главами, які обов'язково поділяються на параграфи чи підрозділи. Назви розділів повинні відображати філософську тематику проблеми. Метод або методологію проведення роботи доцільно описувати в тому випадку, якщо вони відрізняються новизною або представляють інтерес з точки зору даної роботи. Широко відомі методи тільки називаються. Результати роботи, які висвітлюються у висновках, описуються точно і інформативно. Наводяться основні теоретичні та експериментальні результати, фактичні дані, виявлені взаємозв'язки і закономірності. При цьому віддається перевага новим результатам і даними, які, на думку автора реферату, мають практичне значення. Висновки можуть супроводжуватися рекомендаціями, оцінками, пропозиціями, гіпотезами, описаними у вихідному документі.

Теми індивідуального завдання

Тема 1. Основні поняття філософсько-антропологічної концепції М. Шелера: відкритість світу, ексцентричність, «дефектність» людини. Еволюція ідей Шелера.

Тема 2. Продовження та інтерпретація антропології Шелера. Г. Плеснер: «Ступені органічного і людина». Проблема взаємодії організму і середовища.

Тема 3. Біоантропологічні ідеї А. Гелена. Людина як неспеціалізована істота. Плюралістична етика Гелена.

Тема 4. Культура як «середовище» існування людини. Вчення Е. Ротхаккера про «спосіб життя», його вчення про людину як творця і носія культури.

Тема 5. Критика М. Ландманом «генетичної спорідненості» людини і тварини.

Тема 6. Філософія Ганса-Едуарда Хенгстенберга (1904-1998), принцип об'єктивності та природа людини.

Тема 7. Екзистенційна модель людини у філософії та культурі.

- Тема 8. Проблема відчуження та футурологічні ідеали у концепціях постмарксизму (М. Горькаймер, Т. Адорно, Г. Маркузе, Ю. Габермас).
-
- Тема 9. Комунікативна антропологічна концепція М. Бубера. «Я», «Ти» та «Воно» як основні типи відношення людини до світу. Зустріч як основа людського існування.
-
- Тема 10. Структуралістська антропологія: людина у дискурсах культури та влади (К. Леві-Строс, Ж. Лакан, М. Фуко).
-
- Тема 11. Критика людської суб'єктивності та феномен «смерті автора» у постструктуралізмі та постмодернізмі (Р. Барт, Ж. Деріда, Ж. Дельоз, Ж. Бодрійяр).
-
- Тема 12. «Християнський еволюціонізм» Тейяра де Шардена. «Антропний принцип» як аргумент сучасного креаціонізму.
-
- Тема 13. Культурогенез як антропосоціогенез. Моделі культурогенезу: ігрова (Й. Гьойзинга), психоаналітична (З. Фройд, К.Г. Юнг), семіотична (К. Леві-Строс, Ж. Деріда).
-
- Тема 14. Проблема життя та смерті у філософії та культурі. Смерть як онтологічна межа.
-
- Тема 15. Сенс життя як інтегральна характеристика людського буття. Сутність людини в умовах удосконаленні науково-технічного виміру світу.
-
- Тема 16. Проблема свободи у культурі та філософії. Людина як свобода (Ж.П. Сартр). Питання про співвідношення свободи та відповідальності.
-
- Тема 17. Концепція «свободи від...» та «свободи для...» Е. Фромма.
-
- Тема 18. «Людина маси» та проблема самотності.
-
- Тема 19. Біологічний бік феномену людини як передумова людської екзистенції. Прояви людської тілесності (страх, сором, агресія, сміх, плач).
-
- Тема 20. Метафізика статі в історії культури. Чоловіче, жіноче, любов, сексуальність.
-
- Тема 21. Раціоналістична модель людини. Людина як «розумна тварина». Людський інтелект і штучний інтелект.
-
- Тема 22. Особливості сучасної соціокультурної ситуації та її вплив на процес соціалізації. Вплив ЗМІ та комп'ютерних технологій.
-
- Тема 23. Освіта як фактор соціалізації, основні історичні стратегії та її особливості на сучасному етапі.
-
- Тема 24. Спілкування як основа комунікативної культури. Інтерсуб'єктивність, віртуалізація людського «Я». Проблеми віртуальної комунікації.
-
- Тема 25. Проблема інтерсуб'єктивності та механізми самоідентифікації особистості.
-
- Тема 26. Діяльність як сутнісна характеристика людини. Типи діяльності. Засоби праці як продовження людської тілесності.
-
- Тема 27. Техніка як атрибут людського життя. Людина в умовах технічної цивілізації. Техніка та процес глобалізації.
-
- Тема 28. Раціонально-логічні основи природи та мислення в логічному позитивізмі (Г. Фреге, Б. Расел, Л. Вітгенштейн).
-
- Тема 29. Людський розум та штучний інтелект у постаналітичній традиції (Х. Патнем, Д. Денет).
-
- Тема 30. Трансгуманізм і проблема «постлюдини» в сучасній філософії та культурі. Проблеми сучасної біоетики.
-

Загальна кількість годин

30

Неформальна освіта

Здобувач має можливість перезарахувати окремі теми або курс, для зарахування необхідно надати: сертифікат (електронний або друкований) про проходження відповідних курсів, опис програми із зазначенням змісту тем, обсягу та тривалості.

Література, навчальні матеріали та інформаційні ресурси

Основна література

1. Aries Ph. The hour of our death. Trans. Helen Weaver. New York, 1981.
2. Berdyaev N. The divine and the human. London: G. Bles, 1979.
3. Бубер М. Я і ти. Шлях людини за хасидським вченням / Пер. з нім. – Київ, 2012.
4. Helen A. Man. His Nature and Place in the World, Columbia University Press, 1987.
5. Giddens A. The Transformation of Intimacy: Sexuality, Love and Eroticism in Modern Societies. Cambridge: Polity Press, 1992.
6. Камю А. Вибрані твори у трьох томах. 3-й том. - Харків: Фоліо, 1997.
7. Cassirer E. An Essay on Man: An Introduction to a Philosophy of Human Culture. New Haven, London: Yale University Press, 1972.
8. Kierkegaard S. fear and trembling. Repetition. Trans. Edna H. Hong, Howard V. Hong. Princeton University Press, 1983.
9. Леві-Строс К. Структурна антропологія. Пер. з фр. – К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 1997.
10. Левінас Е. Права людини і добра воля – Київ: «Дух і Літера» Нац. ун-т «Києво-Могилянська академія», 1997.
11. Левінас Е. Між нами. Дослідження. Думки про іншого; пер. з фр. В. Куринський; ред. М. Погребинський [та ін.] ; Національний ун-т «Києво-Могилянська академія». – К. : Дух і Літера: Задруга, 1999.
12. Мак-Люен М. Галактика Гутенберга: становлення людини друкованої книги / М. Мак-Люен ; пер. з англ. В. І. Постнікова, С. В. Єфремова. – К. : Ніка-Центр, 2001.
13. Mumford L. The Myth of the machine. Harcourt Brace Jovanovich, 1967.
14. Maritain J. Existence and the Existent. Trans. by Lewis Galantiere and Gerald B. Phelan, Image book, 1956.
15. Маркузе Г. Одновимірна людина. Дослідження ідеології розвинутого індустріального суспільства (глави з книги) / пер. В.Курганський. // Сучасна зарубіжна соціальна філософія: Хрестоматія. – Київ: «Либідь», 1996. – С. 87-134. <https://vpered.wordpress.com/2010/09/16/marcuse-one-dimensional-man/>
16. Ніцше Ф. Так мовив Заратустра. Книжка для всіх і ні для кого. Пер. з нім.: Ганна Савченко. Харків: Фоліо. 2019.
17. Ніцше Ф. По той бік добра і зла. Генеалогія моралі. Пер. з нім.: Анатолій Онишко. – Львів: Літопис, 2002.
18. Ортега-і-Гасет Х. Бунт мас / Х. Ортега-і-Гасет // Ортега-і-Гасет Х. «Вибрані твори». – К. : Основи, 1994. – С. 15-139.
19. Plessner H. The Levels of Organic Life and the Human: Introduction to Philosophical Anthropology. New York: Fordham University Press, forms of living series, 2019.
20. Сартр Ж-П. Буття і ніщо: нарис феноменологічної онтології. – К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2001.
21. Тейяр де Шарден. Феномен людини: [переклад фрагментів] / пер. з фр. Г. Волинка // Читанка з історії філософії: У 6 книгах. Книга 6. Зарубіжна філософія XX століття. – К. : Фірма «Довіра», 1993. – С. 159–165.
22. Fink E. Play as Symbol of the World. And Other Writings. Trans. Ian Alexander Moore and Christopher Turner. Bloomington: Indiana University Press, 2016.
23. Фройд З. Вступ до психоаналізу. Переклад з німецької: Петро Тарашук. Київ: Основи, 1998.
24. Фромм Е. Мати чи бути? / Пер. з нім. О. Михайлова та А. Буряк. – Київ: «Український письменник», 2010.
25. Фромм Е. Мистецтво любові / Пер. з англ. В. І. Кучменко. Харків: «КСД», 2017.
26. Фромм. Втеча від свободи / Пер. з англ. М. Яковлев. Харків: «КСД», 2019.
27. Фуко М. Наглядати й карати / пер. з фр. Петра Тарашука. – К.: Основи, 1998.

28. Фуко М. Історія сексуальності. – Т. 1: Жага пізнання. – Х.: ОКО, 1997. 29. Фуко М. Історія сексуальності. – Т. 2: Інструмент насолоди. – Х.: ОКО, 1999.
30. Фуко М. Історія сексуальності. – Т. 3: Плекання себе. – Х.: ОКО, 2000.
31. Фукуяма Ф. Наше постчеловеческое будущее. – М., 2004.
32. Габермас Ю. Філософський дискурс сучасності. – К.: Український філософський фонд, 1998.
33. Габермас Ю. Комунікативна дія і дискурс – дві форми повсякденної комунікації // Ситниченко Л. Першоджерела комунікативної філософії. – К.: Либідь, 1996. – С. 84-90.
34. Габермас Ю. Постметафізичне мислення / Пер. з нім. В. Купліна. – К.: Дух і літера, 2011.
35. Гайдеггер М. Будувати, проживати, мислити // Возняк Т. Тексти та переклади. – Х.: Фоліо, 1998. С. 313–332. <http://www.ji.lviv.ua/ji-library/Vozniak/text-iperek1/kn3-heid1.htm>
36. Гайдеггер М. Буття в околі речей // Возняк Т. Тексти та переклади. – Х.: Фоліо, 1998. С. 332–345. <http://www.ji.lviv.ua/ji-library/Vozniak/text-i-perek1/kn3-heid2.htm>
37. Гейзинга Й. Homo Ludens. Досвід визначення ігрового елемента культури., Київ: Основи, 1994.
38. Scheler M. The Human Place in the Cosmos. Translated by Manfred Frings. Evanston, Northwestern University Press. 2009.
39. Шелер М. Сутність моральної особистості // Пер. з нім. М. Култаєвої / Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрями. Хрестоматія. – К.: Ваклер, 1996. – С. 9-30.
40. Енгельс Ф. Походження родини, приватної власності та держави. – Харків: Державне видавництво України, 1925. <https://vpered.wordpress.com/2011/02/24/engels-der-ursprung-der-familie/>

Додаткова література

1. Horodyska O. Self-governance experience as an element of management in education. Homo-Societas-Technologiae. Marijampole College Research Periodical. Marijampole, Lithuania. 2021. Nr. 1 (8). P. 42–45. https://marko.lt/wpcontent/uploads/2022/03/Zurnalas_8.pdf
2. Horodyska O. Care of the self as Limit-experience. Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, серія «Теорія культури і філософія науки», випуск № 63, 2021. С. 15-22 <https://periodicals.karazin.ua/thcphs/issue/view/1121>
3. Городиська О.М. Масова людина та проблема психагогії в умовах поглиблення антропологічної кризи. Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія. Вип. 3 (38). Харків, 2018. С. 144–154.
4. Грані людського буття: позитивні та негативні виміри антропокультурного. – К.: Наукова думка, 2010.
5. Dolska, O., Gorodiskaya, O., & Tararoyev, J. (2020). Anthropological Dimension of Constructivism in the Culture of Presence. Studia Warmińskie, 56, 105-121. <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/48157>
6. Дольська О. О., Годзь Н.Б., Городиська О.М., Дишкант Т.М., Тагліна Ю. С. Багатовимірність людини та культури у сучасних філософських ландшафтах. Монографія. – Харків: 2021. 230 с.
7. Історія філософії: проблема людини та її меж. Вступ до філософської антропології як метаантропології. Навчальний посібник зі словником. – 4-е видання перероблене та доповнене. – К., 2016 – 396 с.
8. Култаєва М. Д. Європейська теоретична соціологія XX – XXI століття: навч. посібник. – Х., 2008.
9. Людина в есенційних та екзистенціальних вимірах. – К.: Наукова думка, 2004.
10. Людина в цивілізації XXI століття: проблема свободи. – К.: Наукова думка, 2005.
11. Читанка з історії філософії: в 6 кн / Під ред. Г.І. Волинки. – К., 1992- 1993.
12. Поправко О.В. Антропологія: навчальний посібник / О.В. Поправко. – Мелітополь, 2016. – 285 с.
13. Рассел Б. Історія західної філософії / Пер. з англ. – К., 1995. <http://litopys.org.ua/russel/rus.htm>
14. Справа Мартина Гайдегера // Філософська думка. – № 1, 2020. – С. 5–92.
15. Dusek V. Philosophy of Technology: An Introduction, Wiley-Blackwell, 2006.
16. Хамітов Н. Історія філософії: проблема людини. – К., 2006.
17. Хамітов Н. В. Філософська антропологія: актуальні проблеми. Від теоретичного до практичного повороту. – 3-е видання, виправлене і доповнене. — К.: КНТ, 2019.
18. Хамітов Н. Історія філософії: проблема людини. Вступ до філософської антропології як метаантропології. – К., 2015.
19. Хамітов Н. В. Самотність у людському бутті. Досвід метаантропології. — 2-е видання, виправлене та доповнене. – К.: КНТ, 2017.

20. Філософія: терміни і поняття: Навчальний енциклопедичний словник / Під редакцією В.Л. Петрушенка. – Львів: «Новий Світ-2000», 2020.
21. Шайгородський Ю. Кассіер Ернст // Історія політичної думки: навч. енцикл. словник-довідник для студентів вищих навч. закл / за ред Н. М. Хоми. — Львів: Новий Світ-2000, 2014. – С. 280–281.
22. Spengler O. Man and Technics: A Contribution to a Philosophy of Life, tr. C.F. Atkinson, Knopf, 1932

Система оцінювання

Підсумкова оцінка з освітнього компонента визначається відповідальним лектором за темами, видами занять, тощо у відповідності до силабусу і є інтегральною оцінкою результатів усіх вид навчальної діяльності здобувача вищої освіти. Підсумкова оцінка повинна відображати всі оцінки за складовими навчального процесу з урахуванням їх вагових показників k :

Поточний контроль (практичні, семінарські), k_1	Індивідуальне завдання (реферат), k_2	Підсумковий контроль (іспит), k_3
0,4	0,4	0,2

Сума коефіцієнтів повинна складати одиницю: $k_1 + k_2 + k_3 = 1$. Підбір вагових коефіцієнтів підсумкової оцінки здійснює розробник курсу.

Розрахунок підсумкової оцінки проводиться за формулою:

$$O = \Pi \cdot k_1 + I \cdot k_2 + \Pi_k \cdot k_3$$

де: Π – середньозважена середня оцінка за поточний контроль

I – оцінка за виконання індивідуального завдання

Π_k – оцінка за підсумковий контроль

$$\Pi = \frac{\Pi_1 \cdot a_1 + \Pi_2 \cdot a_2 + \dots + \Pi_n \cdot a_n}{\sum_{i=1}^n a_i}$$

де: a_i - ваговий коефіцієнт кожної усної відповіді.

Оскільки, у силу специфіки предмету ваговий коефіцієнт кожної усної відповіді тотожні один одному, тобто $a_1 = a_2 = \dots = a_n$ то

$$\Pi = \frac{\Pi_1 \cdot a_1 + \Pi_2 \cdot a_2 + \dots + \Pi_n \cdot a_n}{\sum_{i=1}^n a_i} = \frac{\Pi_1 + \Pi_2 + \dots + \Pi_n}{n} \text{ (середнє арифметичне)}$$

де: n – кількість відповідей за семестр

Поточні оцінки за кожну складову (Π , K , I ,...) виставляються за 100-бальною шкалою згідно з [положенням «Про критерії та систему оцінювання знань та вмінь і про рейтинг здобувачів вищої освіти» НТУ «ХПІ»](#).

Підсумкова оцінка виставляється відповідно до розрахованої O з округленням до найближчого цілого числа в більшу сторону.

Шкала оцінювання

Сума балів	Національна оцінка	ECTS
90–100	Відмінно	A
82–89	Добре	B
75–81	Добре	C
64–74	Задовільно	D
60–63	Задовільно	E
35–59	Незадовільно (потрібне додаткове вивчення)	FX
1–34	Незадовільно (потрібне повторне вивчення)	F

Норми академічної етики і політика курсу

Здобувач вищої освіти повинен дотримуватися «Кодексу етики академічних взаємовідносин та доброчесності НТУ «ХПІ»: виявляти дисциплінованість, вихованість, доброзичливість, чесність, відповідальність. Конфліктні ситуації повинні відкрито обговорюватися в навчальних групах з викладачем, а при неможливості вирішення конфлікту – доводитися до відома співробітників дирекції інституту.

Нормативно-правове забезпечення впровадження принципів академічної доброчесності НТУ «ХПІ» розміщено на сайті: <http://blogs.kpi.kharkov.ua/v2/nv/akademichna-dobrochesnist/>

Погодження

Силабус погоджено

Завідувачка кафедри
Ольга ГОРОДИСЬКА

Гарант ОП
Яків ТАРАСОВ